

Slutrapport: Ridsporten i svensk dagspress ur ett genusperspektiv

Bakgrund

Ämnet media och jämställdhet har behandlats i flertalet artiklar och avhandlingar, likaså jämställdhetsförhållanden inom idrotten. Traditionella föreställningar om kön präglar det journalistiska fältet i stort. Män och kvinnor förekommer i olika massmediasammanhang, män förknippas främst med det offentliga livet och med makt på olika vis medan kvinnor oftare gestaltas i sammanhang som har med hem och familj att göra. Dessa förhållanden kan man se såväl i nyhetsmedia som i reklam och skönlitteratur (Radovic 2007). Män och kvinnor beskrivs även på olika vis när de förekommer i samma sammanhang och detta görs både i text och bild. En tendens är att större fokus ligger på kvinnors utseende och känslor medan män främst beskrivs genom vad de gör. (Djerf-Pierre 2003 och Löfgren-Nilsson 2007).

Inom sportjournalistiken kan man se samma mönster. Damsport marginaliseras och ges mindre utrymme i dagspress än herrsport. Vidare kan man notera att män och kvinnor ofta representeras i samband med sporter som anses lämpliga för deras kön (Wickman 2006, Koivola 1999). Koivola visar att de sporter som främst associerades till kvinnor var konstsimm, konståkning och gymnastik. Detta är sporter där skönhet och grace betonas, menar Koivola.

Josefin Eriksson och Tova Norblad visar i ett examensarbete från JMG i Göteborg att ridsporten får ett förhållandevis litet utrymme i svensk dagspress (2008). Den finns mycket sällan representerad på förstasidan, och endast ca 2 procent av sportsidorna i de svenska största dagstidningarna ägnas åt ridsport. Samtidigt är ridsport den tredje största tävlingsidrotten bland kvinnor i Sverige, det är den näst största föreningsidrotten bland flickor och den tredje mest populära ungdomsidrotten totalt sett (*Idrotten i siffror* 2006).

Håkan Larsson (2001) diskuterar idrottsrörelsens jämställdhetsarbete. Han finner bland annat att ett motiv som redovisas till varför det är viktigt att uppmuntra flickor och kvinnor att delta i tävlingsidrott är kvinnors påstådda relationsorientering. Man betonar överhuvudtaget i många sammanhang påstådda olikheter mellan kvinnor och män. I *Idrottens jämställdhetsplan* kan man läsa att kvinnor och män har olika kunskaper, intressen, erfarenheter och värderingar. Vilka dessa är framkommer dock inte i denna skrift. Däremot kan man läsa i *Tjejer och idrott: Flickors idrottsvärld* att: "Gemenskap är viktig för flickor. Närhet och förtrolighet är viktigare än tävling och individualism." (Riksidrottsförbundet, odaterad)

Larsson framhåller att jämställdhetssträvanden inom idrotten i allmänhet konstruerar kvinnlig idrott som något kvalitativt annorlunda än manlig idrott. (även Andersson, 2009) Han menar vidare att denna bild gör att kvinnor och män som överskrider dessa gränser betraktas som avvikande och misstanken om sexuell avvikelse väcks. Kvinnliga fotbollsspelare liksom manliga konståkare uppfattas ofta som homosexuella. Framgångsrika tävlingskvinnor framträder ofta med "normalitetsalibi", skriver Larsson. Det kan vara viktigt att visa upp en manlig partner eller uppträda i traditionellt kvinnliga kläder utanför tävlingsbanan.

De två grundläggande principerna i genusteorin är särskiljning och över-underordning (Hirdman 1990). Skillnader mellan män och kvinnor betonas och konstrueras samtidigt som det görs tydligt att det typiskt manliga värderas högre än det typiskt kvinnliga. Den stereotypa framställningen av kvinnan gestaltar henne som till exempel omhändertagande, och passiv, medan bilden av mannen är att han är aktiv och tävlingsinriktad. Exempel på att dessa konstruktioner är verksamma kan man se i samtliga samhällsliga sammanhang. I yrkeslivet, familjelivet, media, utbildning och fritidsaktiviteter. Ovanstående observationer av förhållandena inom sport och media finner stöd i denna teori. Att skilja mellan dam- och herridrott och betona att vissa grenar lämpar sig bättre för kvinnor är ett exempel på

särskiljning. Att ge mer medieutrymme åt herrsport kan ses som ett uttryck för att det manliga betraktas som norm.

Att studera medieframställning av just ridsporten ur ett genusperspektiv är särskilt intressant eftersom ridsport är en av mycket få idrottsgrenar där män och kvinnor tävlar mot varandra på lika villkor, och där man inte kan säga att någotdera könet har fysiska fördelar. Såväl män som kvinnor vinner de stora mästerskapen i ridsportens olika grenar. Om kvinnor och män har olika sorters intressen och värderingar så avspeglas detta inte i resultatlistorna. Detta innebär att ryttarens kön borde anses vara av helt underordnad betydelse för dennes idrottsliga framgångar och motgångar. Utifrån ridsportens formella förutsättningar skulle man också kunna anta att den såväl som journalistiken om den präglas av jämställdhet och jämställt språkbruk istället för att präglas av samma stereotyper som annan mediebevakning av idrott. Samtidigt lever givetvis inte ridsporten i ett kulturellt vakuum utan verksamheten och beskrivningen av den präglas givetvis av samhällets värderingar i stort.

Med utgångspunkt från genusteorin, egna förstudier och andra studier av media, sport och kön formulerade vi följande hypotes: Att ridsportens kvinnor och män trots sportens formella jämställdhet framställs på ett könsstereotypiskt vis i media. Specifika uttryck för detta skulle kunna vara: 1) att man i texten tydligt gör markerar om ryttaren är en man eller en kvinna 2) att det finns systematiska skillnader hur män och kvinnor beskrivs i dessa sammanhang, 3) att betoning på familj och relationer är större i beskrivningen av kvinnliga ryttare än av manliga ryttare, 4) att större fokus läggs på kvinnliga ryttares utseende.

Metoder och material

Att mediebevakning av ridsport är så pass låg brukar erfarenhetsmässigt förklaras med att ridsport betraktas som en "tjejsport" och därför som mindre värdefull än "killsporter". Trots att majoriteten av utövarna på internationell elitnivå är män dominerar kvinnor i breddsporten och därmed intresserad publik. Vi har dock här valt att studera det som faktiskt skrivs om ridsport ur ett genusteoretiskt perspektiv och studien är därmed kvalitativ, inte kvantitativ. Frågan är här *hur* de texter som faktiskt finns om ridsport beskriver kvinnliga respektive manliga utövare, inte om och i vilken utsträckning de finns.

Med ridsport avses i detta sammanhang, banhoppning, dressyr och fälttävlan. Vårt material består av de artiklar som skrivits om ridsport i de tryckta upplagorna av *Dagens Nyheter*, *Svenska Dagbladet*, *Sydsvenska Dagbladet*, *Göteborgsposten*, *Katrineholms-Kuriren* och *Borås Tidning* under åren 2005-2008.

Vår metod har varit att läsa samtliga av dessa texter i syfte att finna alla de passager som på något sätt handlar om kön/genus och låter sig analyseras med genusteoretiska metoder. Vi har främst fokuserat på konstruktionerna av symboliskt genus (Harding 1986), dvs. hur män och kvinnor beskrivs och värderas i text.

Det är viktigt i sammanhanget att det är få journalister som skriver om ridsport i svensk dagspress, samt att de ryttare som omnämns i artiklarna också är mycket få. Det begränsade antalet journalister gör att det, trots det stora urvalet artiklar, blir svårt att dra några generella slutsatser med utgångspunkt i detta material. För att undvika att vårt arbete blir en analys av enskilda journalisters arbete eller av enstaka ryttares uttalanden har vi valt att betrakta materialet som *texter som handlar om ridsport*. Vi gör alltså ingen skillnad mellan de delar av artiklarna som till synes utgörs av journalistens egna formuleringar och iakttagelser, och de citat från ryttarna och andra som förekommer i texterna. Texterna talar så att säga för sig själva, det som står i texterna ses som det eller de sätt att uttrycka sig som alls förekommer i den miljö som texterna utgör.

Specifikt tittade vi efter när och hur kön betonas i texten, huruvida ryttarens sexuella läggning lyfts fram explicit eller implicit, om ryttarens utseende kommenteras, när och hur en ryttares familjeförhållanden lyfts fram, hur relationen till hästen beskrivs samt hur relationen

till tränaren omtalas. I enlighet med tidigare observationer av genus i text (Radovic 2007) föreföll det troligt att vikt i allmänhet läggs vid ryttarens kön, att kvinnors familj står mer i fokus än mäns, att relationen till hästen inte beskrivs på samma vis för kvinnor och män, att utseende betonas när det gäller kvinnor men inte män, samt att man kan finna formuleringar som styrker heterosexuell orientering.

Resultat

Betoning av kön i texten

Inledningsvis kan det redovisas att vi inte funnit några systematiska skillnader mellan hur kvinnors och mäns känslolägen beskrivs. Med få undantag, används uttryck som "leende", "glad" eteetc. lika förekommande om kvinnor som om män. Två av få undantag är "bister" som enbart används om män, och "tuff" som enbart används om kvinnor.

Det förekommer däremot ofta att könstillhörighet markeras språkligt på olika sätt i texterna, även i de fall då de omnämnda personernas förnamn är sådana att det för en svenskspråkig läsare inte bör råda tvivel om personens kön. Olika epitet skrivs ganska ofta i feminin form, till exempel i en presentation där man skriver "Yrke: Rytтарinna." (Sydsvenskan. 2008-07-16), eller som i "regerande mästärinnan Isabell Werth" (DN 080327). Denna böjning används aldrig om manliga ryttare. Det finns ingen grammatisk form som används om manliga ryttare exklusivt. Ordformer som *ryttare* eller *hopptryttare* används både om män och om kvinnor, och är alltså att betrakta som maskulinform och som könsneutralt samtidigt. Det är alltså inte möjligt att på detta sätt säkerställa att det framgår att det är en man som avses. Exempel på detta är "Hopptryttaren ...//... Lina Persson" (DN 070720) och "Linda Heed bäste svensk med sin femteplats." (Sydsvenskan 2006-07-16)

Femininändelse förekommer också i samband med att man omnämner ryttarens nationalitet, till exempel "irländskan" (DN 080425), "svenskan" (DN 061120) och "schweiziskan" (DN 070324).

Ett annat sätt att markera kön är genom ordsammansättningar som också visar lokal/regional tillhörighet, såsom "stockholmstjejen" (DN 070708, GP 070521), "Boråstjejen" (DN 060925), "Göteborgstjejen" (GP 070720) och "skånepågen" (DN 070223).

Ytterligare ett sätt att språkligt markera kön är att utgå från det mest väletablerade språkbruket, som samtidigt utgår från manligt kön, genom att skapa separata ord för män och kvinnor. På så vis kan texterna försöka undvika att ta manligheten som norm genom formuleringar som "sponsorer är inte välgörare utan affärsmän och kvinnor" (DN 070222) och "För många idrottsmän och kvinnor är OS den stora drömmen" (DN 071130). Istället för att inkludera kvinnliga idrottare i ordet *idrottsmän* använder man även ordet *idrottskvinna*, istället för att skriva *idrottare* som kan fungera könsneutralt. Man använder sällan *-män* som ett könsneutralt ord, och har heller inte tagit upp det sätt som är ganska vanligt i (amerikansk) engelska; nämligen att ersätta *män/man* med *person* som i *idrottsperson* (jfr t ex engelskans *chairperson* till skillnad från *chairman*). Detta framgår också av ordkonstruktionen "dressyrens taleskvinna" (DN 070901).

Det förekommer också att man använder olika uttryck för att markera att en kamp om medaljer eller liknande står mellan två personer av samma kön, genom att skriva "Drottningduellen" (DN 080330), "dressyrkungar" (DN 061203). Vid minst ett tillfälle förekommer ordet "hästprinsessorna" (DN 071017), vilket kan tolkas som ett sätt att förminska de inblandade, vilka båda är runt trettio år gamla vid tillfället. Att omnämna någon som *kung* eller *drottning* kan däremot inte på samma sätt ses som förminskande. Exempel på detta är "Brink kung i Globen" (SvD 071203) och "Regerande OS-mästärinnan, nyblivna EM-guldmedaljören och dressyrens okrönte drottning Anky van Grunsven..." (SvD 050829)

Ordet ”ryttare” används dock om kvinnor i relativt hög utsträckning. Exempel är: ”Landslagsryttare Tinne Wilhemson-Silvén” (SvD 071203), ”hemmaryttaren Hanna Björemark.” (Sydsvenskan 060516).

Familj

I de allra flesta artiklar nämns inte familjelivet alls. Men det nämns ändå tillräckligt ofta för att vara intressant att studera. Till exempel betonas (den heterosexuella) partners betydelse för de kvinnliga ryttarnas trygghet.

Här finner vi en man som ger upp den egna ryttarkarriären till förmån för sin kvinnliga partner, men istället blir han på sätt och vis hennes överordnade, som tränare och rådgivare:

Några meter bort står maken Michael. ...//... Vid sin sida har Lotta Michael som så småningom blir hennes make. Åren går och Michael väljer att avsluta sin egen karriär som hoppryttare. I stället blir han Lottas rådgivare och tränare. ...//... Men Michael ser förbi det vackra skalet. Han inser att Calibra är en häst med stor kapacitet. (DN 080309)

I samband med tävlingsnervositet får en kvinnlig ryttare hjälp av sin partner att somna genom yogaövningar. Här är det pojkvännen som tar över ansvaret för situationen:

Strax efter midnatt natten till onsdagen insåg Helenas pojkvän, den italienske ryttaren Roberto Cristofolletti, att något måste göras för att lugna flickvännen... ...//... Yoga ...//... till slut somnade jag, säger Helena. (DN 070816)

Några motsvarande exempel där en manlig ryttare har stöttats av sin partner har vi inte hittat. Däremot exempel på hur ryttarens mamma har ställt upp med marktjänstgöring. Se nedan.

Föräldrar och barn

Relationerna mellan generationerna framställs på olika sätt i det undersökta materialet. Ett sätt är att presentera ryttare genom att hänvisa till deras ännu mer kända förälder, i samtliga aktuella fall deras pappa.

Snabbast av alla var dock Robert Whitaker, son till ryttarlegenden John... (DN 071203)

Alexander har levt med hästar hela sitt liv. Hans pappa Royne har tillhört Sverigeeliten i många år... (DN 060415)

Segrade i klassen gjorde Robert Whitaker, 24 år, och fick sin allra första bil. Men han har en bit kvar upp till pappa John, som vunnit drygt 80 bilar under sin fantastiska karriär. (GP 071203)

Mer explicit framträder ibland fadersauktoriteten gentemot ryttarna, som dock har nått vuxen ålder. Fadersauktoriteten kommer till uttryck både gentemot döttrar och söner, men det är ovanligt att ryttarnas mödrar framstår som auktoriteter.

Inte heller Piet Raymakers junior, 25 år, får åka dit [OS i Hongkong] för pappa. (GP 071203)

Nu måste vi direkt lasta och köra vidare mot Helsingfors, kommenterade Helenas pappa Hasse... (DN 071015)

Att hitta nya mästerskaphästar är inte så lätt. Men Malin har här till hjälp pappa Pelle. (DN 061007)

Här en mor i maktposition gentemot sin vuxen son, då modern äger hans tävlingshäst, men ingenting antyder moderns auktoritet för övrigt.

Tioåriga Vayom ägs av Niklas mamma Vibeke Jonsson. (DN 060415)

De ovanstående exemplen uttrycker alltså fadersauktoritet gentemot vuxna barn, såväl söner som döttrar. (Undantaget är ovan nämnde Alexander, som snarare är i sena tonåren än vuxen vid tillfället.) Andra relationer mellan generationerna handlar om tävlingsryttarnas egna barn och deras eget föräldraskap. Mycket få artiklar tar alls upp detta, men i den mån det förekommer så sker det enligt ganska konsekventa mönster.

Manligt föräldraskap skildras genom en far till tonårssöner som dessutom själva tävlingsrider på mycket hög nivå för sin ålder.

Jag vill att mina söner ska få möjlighet att uppleva saker med honom [hästen Isaac], säger Royne, vars söner Daniel och Alexander båda är lovande ryttare. (DN 071130)

Han satsade på sig själv och sin egen ridning, samt utbildning i samma bransch för sönerna Daniel, 22, och Alexander, 17. De är kanske Sveriges mest lovande unga ryttare. Lägg till att pappa kan ta fram rätt hästar. (DN 060902)

Sonen (Alexander) tog JEM-guld i lag och han vill visa att gamlingen också kan. (GP 070815)

En mamma till tonåringar beskrivs inte som en kamrat och konkurrent i sporten, utan som familjens nav. Den kring vilket resten av familjens liv kretsar och som står för marktjänsten.

Aisling, mamma, kommer ursprungligen från Irland och har tävlat i hoppning, men också i fälttävlan och har träningsridit galopphästar. Hon är navet i familjen, rider mycket hemma på gården i Linderöd. ...//... Hon har även skött markservicen när pojkarna åkt runt på tävlingar. (Sydsvenskan 071209)

Kvinnligt föräldraskap skildras också genom ett par småbarnsmödrar.

...berättar Malin medan hon tröstar sonen Alvar. (DN 061007)

Hon har hämtat tvååriga sonen Alvar på dagis. ...//... - Allt blev enklare när Alvar började på dagis. Innan dess var det ett pussel att försöka hinna rida en häst medan han sov. ...//... hade jag hela tiden ett halvt öra på vad som hände. Nu kan jag lägga fokus på hästarna när han är på dagis och allt fokus på honom när han kommer hem, berättar Malin samtidigt som hon försöker övertala Alvar att följa med till stallet. ...//... Det märks att Malin har fått en tydlig struktur i sitt liv och att det har gett henne en känsla av trygghet. Hon har till och med blivit av med ryggsproblemen som plågat henne i flera år. (DN 070222)

När Sydsvenskan träffar världsstjärnan inför tävlingarna i Flyinge har hon fullt upp med att vara mamma. Drygt sex månader gamla dottern Ava Eden ska ha välling och snart treåriga sonen Yannick är överallt samtidigt kring bordet där vi sitter. Det är ett nytt liv för den 39-åriga holländskan som tidigare kunde lägga all fokus på sin idrott. Men just det var inte alltid så lyckat. (Sydsvenskan 070929)

- Det beror på att jag har fått barn. Jag är mamma i första hand nu, och först när min son Alvar är på dagis är jag ledig och kan vara ryttare. Men det är lättare att ta en motgång numera, säger hon och fortsätter: - Efter en klantig rivning kan jag titta upp på läktaren och se Alvar hur han skrattar med hela ansiktet. Då går det inte att gräva ner sig för en enkel miss. Då smälter man bara. (GP 070222)

Tränare

Andra auktoriteter än de egna föräldrarna i en ryttares liv är naturligtvis hans/hennes tränare. När en kvinnlig hoppryttare gör come back efter några år av motgång, förklaras detta i hög grad med att hon funnit rätt tränare.

[Helena] Lundbäck tillbaka tack vare ny tränare. ...//... När tysk disciplin mötte östgötskt flit uppstod ljuv musik. ...//... Under Ludgers överinseende har Helena fått ordning på Madicks ibland något för heta temperament. (DN 070723)

Efter tre års frånvaro är Helena Lundbäck tillbaka i landslaget ...//... Helena har tränat för världsettan Ludger Beerbaum i ett och ett halvt år. (DN 070815)

Det märks redan att Helena Lundbäck utvecklats mycket under Ludger Beerbaums ledning. ...//... Helena lyckades dock inte slå läromästaren. (DN 070224)

Kontakten mellan en manlig ryttare och hans (kvinnliga) tränare beskrivs som en betydligt mer jämbördig relation.

...och det är vad jag och Kyra (Kyrklund, tränare) jobbar med mycket. [Jan Brink] (GP 070721)

En annan anledning till framgångarna är tränare Kyra Kyrklund. ...//... – Hon är en mycket viktig länk ...//... jag får all feedback jag behöver...//... säger Jan Brink. (GP 070722)

Brink var mycket nöjd med sin hingst ...//... hon var inte lika glad över att ännu en gång få stryk av sin elev. – Det känns för jävligt. Jag får nog träna Jan mindre och rida bättre själv. ...//... Brink höjer ett varningens finger för Kyrklund: - Hon kan vara livsfarlig. – Det känns skönt, kontrar, Kyra Kyrklund. (GP 070223)

Hemma på Tullstorp skedde sista finslipningen tillsammans med tränare Kyra Kyrklund. ...//... – Det är jättebra att ha någon på marken som tittar. Finliret behövs, måste slipa detaljer, säger han. Men det är inte alltid Kyrklund och Brink är överens om hur en rörelse ska utföras. Det är mycket ge och ta, vi har en väldigt öppen dialog, säger Kyra. ...//... Och en som också vill vara med och slåss är Kyra Kyrklund. ...//... Så då återstår att se hur noga hon var med detaljerna när hon tränade Jan Brink. (GP 060821)

Heteronormativitet

Två öppet homosexuella och mycket välkända manliga ryttare som lever tillsammans och har en gemensam anläggning nämns i en artikel i samma sammanhang, utan att familjebandet dem emellan nämns. (DN 070616) Däremot nämns en kvinnlig ryttares man, som ett sätt att presentera henne för läsaren.

Noterbart i övrigt att Maria Borg, Flyinge, tog en meriterande sjätteplats på sin Basic. Och namnet Borg, jodå - hon är gift med Malmö FF:s sportchef Hasse Borg. (Sydsvenskan 071104)

Sammantaget antyder flertalet citat att heteronormen är verksam i den här typen av journalistik. Det är de heterosexuella relationerna som beskrivs, och där är mannen den styrande i olika situationer. I många texter som behandlar manliga dressyryttare betonas att huvudpersonen är en ”riktig man”.

Skulle dressyr vara något för mesar? Enligt Kristian von Krusenstierna krävs det mer mod uppe på hästryggen än i de flesta andra sporter. ...//... - Se bara på vad som händer där inne i ridhuset alldeles nyss [en unghäst som ställde till det]. Det är så långt från mesigt som man kan komma. Vad är en tackling i ishockey mot att sitta kvar i det läget? Här har du 600 kilo som kommer sättandes rakt emot dig. Jämfört med det är en tackling i en ishockeyring bara blaha, blaha. (SvD 051124)

Ett annat sätt är att jämföra ridsporten med andra idrotter, särskilt sådana som är manligt genuskodade, vilket också görs i ovanstående citats senare del. En jämförelse med bodybuilding kan tjäna samma syfte:

- Dressyr är som bodybuilding kombinerat med konstakning. Hästarna måste använda mycket kraft på små ytor – de ska kunna bära många kilo på bakbenen och det ska samtidigt se enkelt och vackert ut, förklarar [Jan] Brink. (SvD 051120)

Inte bara ryttarna själva ser ridsportens kraft och potential, också publiken är mer hängiven än en ishockeypublik brukar vara:

- Det är alltid lika kul att få till bra prestationer i Globen, publiken är helt makalös. Jag brukar vara här på ishockey ibland men det var ännu högre volym nu. Det är helt enkelt häftigare med dressyr än hockey, säger [Jan] Brink. (SvD 051128)

Ett annat sätt är att visa hur en manlig ryttare lika gärna kunde ha satsat på hockey, men valde dressyr som ett tecken på sin tuffhet; höll hans manlighet för detta eller var han tuff nog att våga sig in i de tjejdominerade stallen?

Han är den tuffe killen som lämnade rinken och vågade gå till ridstallet - och stanna där. Jan Brink har alltid vetat vad han velat. (Sydsvenskan 051218)

Hockeyns språk lever dock kvar, trots mäns satsningar på dressyr.

Några veckor in på det nya året återkommer han till lokalen där han är kung med sin häst." [...] "Brink gillar att blanda in idrotten i stort. Den gamle tv-puckaren från Tyringe har satt en riktig tackling på hela dressyrsporten. Det snackas i hockeytermer med uppstickaren Kristian von Krusenstierna. (Sydsvenskan 051127)

Det verkar oftast vara de manliga ryttarna som får sin ridning förknippad med typiskt maskulint kodade idrotter såsom ishockey. Kanske som ett sätt att försäkra sig om att också den manlige ryttaren är en "riktig man"? Då ridsportens risker och hårdhet nämns i samband med kvinnliga ryttare, görs det mera sällan kopplingar till maskulint kodade verksamheter, istället framhålls de kvinnliga ryttarna som tuffa – ett adjektiv som inte används om de manliga ryttarna i något fall i vårt material. Däremot används andra utpräglat maskulint kodade uttryck om manliga ryttare, som i följande exempel:

Jan Brink – ensam herre på täppan. [rubrik]

Han satt majestätiskt på Briars hästrygg och lyfte på hatten när han tog emot publikens stående ovationer. Jan Brink var midsommarhelgens stora segerherre då SM i dressyr för första gången avgjordes på Ericsberg. ...//.....Brink som var ensam herre i finalen." (Katrineholms-Kuriren, 050627)

På några få rader lyckas man få med inte mindre än fem utpräglat maskulint kodade uttryck. Det verkar inte få råda något som helst tvivel om att Jan Brink är en sjutusan till karl; sitt yrke som dressyryttare till trots? Genom att sägas vara "Karl för sina stövlar" (SvD 071202) betonas också en manlig ryttares manlighet.

När det gäller beskrivning av kvinnornas feminina normalitet finns intressanta kontraster. Å ena sidan betonas då och då en kvinnlig ryttares moderskap, hennes förhållande till sin man eller tränare, å andra sidan finns även många exempel där en kvinnlig ryttare på olika vis beskrivs som traditionellt manlig, men i positiva ordalag. Under rubriken "Hästtjejer är av rätta virket ... om riktigt hårda brudar" (DN 071203) skriver Malin Fransson:

De som beskriver hästtjejer som blyga violer som lever för att pussa på sina hästar kan aldrig ha träffat någon i verkliga livet. Hästtjejer är av betydligt hårdare virke än vad de okunniga tror. ...//... Så glöm bilden av den gulliga lilla hästtjejen som varken har mål eller mening i sitt liv. Hårdare brudar får ni leta efter. (DN 071203)

Kanske låter man här Malin Baryard vara något av en gränsöverskridare, då hästkrafter i motorsammanhang torde vara mer maskulint än feminint genuskodade.

Malin Baryard gillar bevisligen hästkrafter, även under motorhuven. I klippen läser jag om när hon åkte fast för fortkörning och fick körkortet indraget. (DN)

Ett annat sätt att vara något av gränsöverskridare, kan vara att låta den egna grenen inom ridsporten stå för fart och fläkt, medan andra grenar får representera långsamhet och tanter.

Hon tycker att hoppning är roligast, men kan tänka sig att tävla även fälttävlan i framtiden. Fart och fläkt verkar locka. – Dressyr går för långsamt och är lite av en tantsport, tycker hon. (GP 070217)

Känslor för hästen

Relationen mellan en manlig ryttare och hans häst beskrivs återkommande som ett äktenskap.

De är ett strävsamt par. I femton år har de hängt ihop. - Det är som ett äktenskap. Vi känner varandra väldigt bra, säger Brink och tittar på sin ögonsten. Och han svarar med att klia sin mule mot Brinks haka, precis som om han fattade vad hans ryttare sa. Men så förstår de varandra väldigt bra också. Och det är rutinen som paret besitter som gör att medaljmöjligheten finns. (SvD 080714)

–Jag har haft Briar sedan han var två och ett halvt år så jag har gjort hela honom, utbildat hela honom. Det är ett samspel, som ett äktenskap – man får ge och ta.” (SvD 051120)

Metaforer som romantik, äktenskap och kärleksrelationer är alltså inte helt sällsynta.

Kärlekshistorien mellan Cecilia och Ruby Glow har bara börjat. De har bara varit tillsammans i knappt tre månader. Men kärleken mellan Cecilia Hansson och Ruby Glow har redan hunnit blomstra. – Han blir bara säkrare och säkrare för varje start, säger Cecilia och klappar om sin hingst. ...//... – Direkt när jag såg honom i stallet så tänkte jag "honom ska jag ha". – Jag tror att det är så för tjejer, vi har lättare för att bli kära i våra hästar, sa Cecilia och klappade om sin svarta, vackra, hingst, ännu en gång. (Katrinesholms-Kuriren 040625)

Dessutom åsidosätter hon en kär vän under hela hästveckan. I ett stall i Säve står 15-åriga Chicko och undrar vart all kärlek tog vägen." (GP 070222)

Uttrycken om uppskattningen av den egna hästen handlar relativt ofta om hästens kapacitet och lämplighet för de svåra uppgifter som dessa tävlingshästar på internationell nivå utför.

Faradera är en perfekt dressyrhäst. Stoet rör sig elegant ...//... – Det märks tydligt hur hon trivs inne på banan, säger Emma med ett leende. ...//... – Hon är ett typiskt sto. ...//... måste få henne att åtminstone tro att det är hon som bestämmer ...//... – vi tycker väldigt mycket om varandra. Det tror jag är den största förklaringen till varför det går så bra. Finns ingen kemi spelar det ingen roll hur bra hästen eller ryttaren är. (DN 070703)

Min häst...//... Hon var helt fantastisk. [Peter Wylde] (GP 080426)

Det här kändes riktigt bra. Briar var jämn och fin. ...//... säger Brink, som hyllar sin 16-åriga hingst. – Han har gått Grand Prix i nio säsonger nu och utvecklas hela tiden. Han är helt fantastisk, jag saknar ord. (GP 071202)

– Madick är jättefin, hon är placerad i 13 Grand Prix-klasser på raken och blir bara bättre och bättre. Åh, hon är så fin, säger hon igen. (GP 070226)

Utseende

Mäns utseende står det ingenting om i någon av alla de artiklar vi har gått igenom. Kvinnors utseende nämns vid några tillfällen, inte ofta, men ibland. Här kommer två exempel:

Vi träffas på läktaren i Helsingborg Frk:s ridhus och inget av det yttre - de lite slitna jeansen och Gore Tex-jackan med Krafftreklamen - skulle avslöja att det är en person som dominerat svensk dressyr i årtionde efter årtionde. (SvD 071104)

Sveriges förbundskapten i hoppning kommer gående i små svarta boots, ljusgröna ridbyxor och en lätt urringad vit t-shirt som blir sådär lite extra vit mot solbränd hud. (SvD 070704)

Diskussion

Ridsport är en mycket tidsslukande idrottsgren och den innebär även relativt många tävlingshelger på bortaplan jämfört med de flesta andra elitidrotter. De krav som ridsport på elitnivå ställer på sina utövare stämmer alltså inte särskilt väl överens särskilt med den stereotypa bilden av döttrar/kvinnor/fruar/mödrar i sina familjer, samtidigt som ridsporten i Sverige är starkt kvinnodominerad numerärt. Mot den bakgrunden kan man ana ett mönster där texterna tycks eftersträva att väva in de kvinnliga ryttarna i sina respektive familjesfärer i betydligt högre grad än vad som är fallet med texterna om manliga ryttare.

Kvinnligt föräldraskap skildras också genom ett par småbarnsmödrar. Medan faderskap framstår närmast som en tränarroll och kamratlig konkurrens på tävlingsbanan, framställs moderskapet som betydligt mer vårdande och som en betydligt större del av den kvinnliga ryttarens engagemang och personlighet. Moderskapet framställs som det som gör kvinnan lugn och mer i balans med sig själv. Den framstående tävlingsryttarinnan skildras som om hennes verkliga uppgift är hennes moderskap, medan ridningen blir till något hon kan ägna sig åt när hon är ”ledig”. Liksom då man skriver om kvinnors partners, tycks kvinnligt föräldraskap skildras på ett betydligt mer intimt sätt än männens familjeliv. De kvinnliga ryttarna vävs i texterna mycket tydligt in i en familjeväv – kanske den väv som gör att läsaren kan uppskatta dem? Något som i så fall inte tycks anses nödvändigt för att de manliga ryttarna ska vinna läsarens sympati.

Vissa texter tyder på att det är av vikt att framhålla att de män som ägnar sig åt ridsport på hög nivå – internationella toppnamn – ändock är ”riktiga män”. Inom framförallt dressyren förekommer muntligen i stalljargongen uttryck som *dressyrffolla*, en benämning som det här tycks vara viktigt att distansera manliga ryttare från genom att framhålla deras intresse för till exempel ishockey. Hockey torde vara en sport som mycket sällan förknippas med feminin manlighet eller homosexualitet.

Mer utmanade och mindre konventionella är då de citat som handlar om kvinnliga ryttare. Där framhålls deras tuffhet och hur fart och fläkt lockar. Detta får betraktas som gränsöverskridande egenskaper som inte uppenbart är feminint genuskodade, även om ordet *tuff* inte används om någon enda man i vårt material. Kanske har man underförstått ifrågasatt en manlig ryttares manlighet om man säger att han är tuff? Det bör kanske inte ens behöva sägas om män att de är tuffa, utan tas för givet? Samtidigt som tuffhet hos en kvinna är något lite utöver det vanliga?

Även om en fullt möjlig tolkning av dessa citat är att det är av vikt att de män som utövar den starkt kvinnodominerade ridsporten inte tas för omanliga eller homosexuella, kan man ändå säga att beskrivningen av de kvinnliga ryttarna pekar på den potential för jämställdhet som finns inbyggd i ridsporten; nämligen att män och kvinnor tävlar mot varandra på samma villkor. De kvinnor som är redo att ta upp kampen om idrottstitlarna med män, är kanske de tuffa kvinnorna, eller de kvinnorna blir tuffa av att inte vara rädda för att utmana männen? Män har ju bättre resultat än kvinnor inom flertalet idrottsgrenar, och detta är själva grunden för könssegregerade tävlingsklasser. Men i ridsporten kan de många tuffa tjejerna ta upp kampen mot männen på allvar.

Bilden av ridsporten som befolkad av ”hästtjejer som blyga violer som lever för att pussa på sina hästar” (DN 071203) är verksam i texterna, inte minst som något att distansera sig och det egna idrottsutövandet mot. Mot denna bild är det av intresse att se hur texterna uttrycker ryttarnas känslor för sina hästar. Citaten tyder inte på någon tydlig skillnad mellan hur texterna beskriver manliga respektive kvinnliga ryttares relationer till sina hästar. Även om man kan säga att flertalet av uttrycken bidrar till att hålla liv i bilden av ryttare som har starka

känslor för sina hästar, som en del av föreställningarna om tjejer som lever ut känslomässiga behov i stallet under ungdomsåren, så är flertalet av de citerade äldre än så och även manliga ryttare citeras med känslolösa uttryck. Uppenbarligen är det inte nödvändigt att odla en maskulin manlighet på sportsidorna i samband med detta, utan även manliga ryttare kan jämföra relationen till sin häst med ett äktenskap och uttrycka sin förtjusning över hästens kvaliteter. Detta är ett slags jämställt språk utöver den nivå vi initialt förväntade oss då vi inledde vårt arbete.

Sammanfattningsvis är mycket av det undersökta materialet relativt neutralt ur genussynpunkt, men en del av det reproducerar genusstereotyper på det sätt som visats ovan. Man kan tänka sig olika förklaringar både till den relativa neutraliteten och till de fall som inte är av genusneutral art. Det faktum att män och kvinnor är jämbördiga konkurrenter inom ridsporten skulle troligen kunna bidra till att förklara att så pass mycket av det journalistiska materialet är så pass genusneutralt. Alla ryttare möter likartade svårigheter, utför likartat arbete med sina hästar och så vidare. Det är snarare ridsportgren än kön som avgör dessa saker. De fall när skillnader mellan män och kvinnor betonas och konstrueras kan förklaras genom genusteorin och det faktum att samma skillnader figurerar i många olika sammanhang; ridsportjournalistiken tycks inte bidra med något nytt här utan endast reproducera en del av de genusnormer som ändå är verksamma i samhället. Avslutningsvis kan det vara värt att nämna att *om* dessa skillnader faktiskt existerar så har de ingen som helst påverkan på tävlingsresultat inom ridsport. Ett faktum som talar för att de inte finns.

Referenser

- Andersson, P. 2009 [kommande] Feminization of horse management Equestrian sports as an arena for a widening of gender positions. I Andersson (red) *Animal studies*. Uppsala: Uppsala University Press.
- The feminization of equestrian sports.
- Djerf-Pierre, M. 2003. Journalistikens kön. Fältets struktur och logik under 1900-talet, i *Kvinnovetenskaplig tidskrift* 2.03.
- Eriksson, J & T. Norblad. 2008. *Manlig elit och "osynliga" tjejer. En studie över ridsportbevakningen i svensk dagspress*. Göteborg: JMG, Göteborgs universitet.
- Harding, S 1986. *The Science Question in Feminism*, Ithaca: Cornell University Press.
- Hirdman, Y. 1999. *Kvinnohistoria: Om kvinnors villkor från antiken till våra dagar*. Stockholm: Utbildningsgruppen.
- Koivola, N. 1999. *Gender in sport*. Stockholms universitet, Psykologiska institutionen.
- Larsson, H. 2001. *Iscensättningen av kön i idrott. En nutidshistoria om idrottsmannen och idrottskvinnan*. Stockholm: HLS förlag.
- Löfgren-Nilsson, M. 2007. *Journalistiken – ett könsmärkt fält?* I Asp, K. *Den svenska journalistkåren*. Göteborgs universitet: Institutionen för journalistik och masskommunikation.
- Radovic, S. 2008. *Text, tal och media*. I Lif (red.) *Allt du behöver veta innan du börjar arbeta med jämställdhet i skolan*. Lund: Studentlitteratur.
- Riksidrottsförbundet. *Odaterad informationsbroschyr. Tjejer och idrott: Flickors idrottsvärld*
- Wickman, J. 2006. *Kön och sport i nordiska massmedier och ungdomars praktiker. En forskningsöversikt och bibliografi*. Oslo: nordisk institut for kvinde- och könsforskning.

Publikationer

En artikel ur vilka denna rapport är utdragen föreligger under slutbearbetning och skall submitteras till tidskriften *Idrottsforskaren*. Resultat med anknytning till denna studie kommer också redovisas vid konferens så snart tillfälle ges.

Övrig resultatförmedling till näringen

Resultatet av vår studie kommer delges medlemmarna i vår referensgrupp som är journalister som skriver om ridsport eller är redaktörer för ridsportstidskrifter. Vi har i dagarna intervjuats både av Tidningen Ridsport och av Hippson.se.